

transect: archeologie, erfgoed, ruimte

Transect-rapport 425

Breukelen, Kortrijk 8

Gemeente Stichtse Vecht (Utrecht)

Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend
Veldonderzoek (IVO; verkennende fase)

Auteur	H.G. Pape MA, drs. T. Nales
Versie	Definitief
Projectcode	14010028
Datum	25-04-2014
Opdrachtgever	Van Vliet Transport Dhr. C. van Vliet Kortrijk 8 3621 LX Breukelen
Procesbegeleiding	BMD Advies Mevr. M. Buijsse
Uitvoerder	Transect Australiëlaan 5-a 3526 AB Utrecht 60.700
Onderzoeksmelding	60.700
Bevoegde overheid	Gemeente Stichtse Vecht
Deskundige namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst regio Utrecht
Beheer documentatie	Transect, Utrecht

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven (Senior archeoloog)	28-04-2014	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van de heer C. van Vliet heeft Transect in april 2014 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd op een perceel aan Kortrijk 8 in Breukelen (gemeente Stichtse Vecht). De aanleiding voor het onderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning, ten behoeve van de bouw van een nieuwe woning. In het kader van de voorgenoemde werkzaamheden zal grondverzet plaatsvinden, waardoor de bodem en hiermee eventueel aanwezige archeologische resten in het gebied kunnen worden verstoord.

Het plangebied ligt in het bestemmingsplangebied *Landelijk Gebied West*. Het te onderzoeken perceel heeft een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Omdat bij de voorgenoemde uitbreiding de bijbehorende vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan worden overschreden, is een archeologisch vooronderzoek vereist.

Op basis van het vooronderzoek zijn de volgende conclusies te trekken:

- 1) Het plangebied heeft een middelhoge verwachting op sporen van landgebruik uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied langs een laatmiddeleeuwse ontginningskade, namelijk de Kortrijkse dijk.
- 2) De oudste bebouwing langs de Kortrijkse dijk dateert uit de 18^e eeuw. Het plangebied zelf is echter altijd onbebouwd geweest. Voor nederzettingen uit de Late Middeleeuwen (1000-1500 na Chr.) en Nieuwe Tijd (1500 na Chr.–heden) geldt daarom een lage archeologische verwachting.
- 3) In het plangebied ligt tot minimaal 1,7 m –Mv een geroerd kleipakket, dat kan worden geïnterpreteerd als een moderne slootvulling. Het betreft hier de insteek naar de watergang uit de tweede helft van de 20^e eeuw. Onder deze slootvulling ligt rietveen, wat wijst op drassige omstandigheden die niet geschikt waren voor bewoning.
- 4) Er zijn geen archeologische lagen, bewerkte c.q. geoxideerde veentrajecten of andere archeologische indicatoren waargenomen. Gezien deze resultaten kan de archeologische verwachting in het plangebied worden bijgesteld naar nihil.

Concluderend geldt een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Voor de overige perioden bestond op basis van het bureauonderzoek al een lage archeologische verwachting.

Advies

Op basis van de conclusies van het archeologisch vooronderzoek, adviseren wij geen archeologische vervolgmaatregelen.

Kanttekening

Onderhavig onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke methoden en inzichten en is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten echter niet gegarandeerd worden. Wanneer bij graafwerkzaamheden toch onverhoopt waardevolle resten worden aangetroffen, dient u deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij te melden. Om praktische redenen wordt geadviseerd deze melding bij de gemeente Stichtse Vecht te doen.

Inhoud

1.	Aanleiding.....	1
2.	Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek.....	2
3.	Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied.....	3
4.	Consequenties toekomstig gebruik.....	4
5.	Beleidskader.....	6
6.	Landschap, geomorfologie en bodem.....	7
7.	Archeologische verwachting en bekende waarden.....	9
8.	Huidig gebruik, historische situatie en bodemverstoringen.....	10
9.	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	15
10.	Resultaten veldonderzoek.....	16
11.	Beantwoording onderzoeksvragen.....	18
12.	Conclusie en Advies.....	19
13.	Geraadpleegde bronnen.....	20
	Bijlage 1: Archeologische beleidskaart gemeente Stichtse Vecht.....	21
	Bijlage 2: Geomorfologische kaart.....	22
	Bijlage 3: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2).....	23
	Bijlage 4: Bodemkaart.....	24
	Bijlage 5: Archeologische verwachting en bekende waarden.....	25
	Bijlage 6: Boorpuntenkaart.....	26
	Bijlage 7: Foto's van de boringen.....	27
	Bijlage 8: NEN 5104.....	29
	Bijlage 9: Boorbeschrijvingen.....	30

1. Aanleiding

In opdracht van de heer C. van Vliet heeft Transect in april 2014 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd op een perceel aan Kortrijk 8 in Breukelen (gemeente Stichtse Vecht). De aanleiding voor het onderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning, ten behoeve van de bouw van een nieuwe woning. In het kader van de voorgenomen werkzaamheden zal grondverzet plaatsvinden, waardoor de bodem en hiermee eventueel aanwezige archeologische resten in het gebied kunnen worden verstoord.

Het plangebied ligt in het bestemmingsplangebied *Landelijk Gebied West*. Het te onderzoeken perceel heeft een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Omdat bij de voorgenomen uitbreiding de bijbehorende vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan worden overschreden, is een archeologisch vooronderzoek vereist.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uit een gecombineerd onderzoek, te weten een archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase.

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) en de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) zijn opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geologisch-geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze informatie is aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar mogelijk bijstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting, door het verzamelen van informatie over de feitelijke bodemopbouw, bodemreliëf en bodemintactheid in het plangebied. Hiermee ontstaat inzicht in de landschapsvormende processen en landschappelijke eenheden uit het verleden. Op basis hiervan kan een oordeel worden gegeven over waar, wanneer en in hoeverre het gebied in het verleden geschikt was voor de mens. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een booronderzoek (IVO-O).

Het onderzoek probeert aan de hand van feitelijke informatie antwoord te geven op de volgende vragen:

- Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?
- Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?
- In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?
- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport kan het bevoegd gezag een beslissing nemen in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

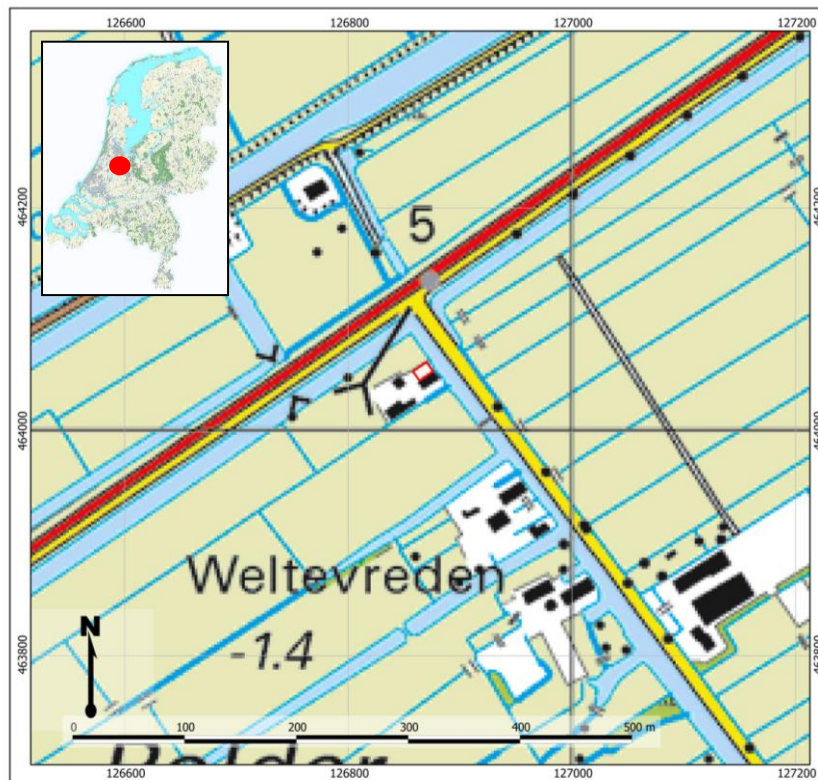
Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3 (KNA 3.3). Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4003 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.3 (KNA 3.3).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Stichtse Vecht
Plaats	Breukelen
Toponiem	Kortrijk 22
Kaartblad	31E
Centrumcoördinaat	126.866 / 464.052

Binnen het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden (figuur 1). Het onderzoeksgebied omvat een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Voor het onderzoeksgebied is uitgegaan van een gebied met een straal van circa 500 meter rondom het plangebied.

Het plangebied betreft een bouwvlak van 117 m² op het erf aan Kortrijk 8 in Breukelen. De ligging ervan is weergegeven in figuur 1. Hier zal de nieuwe woning worden gebouwd. De exacte begrenzingen van het plangebied zijn in meer detail weergegeven in figuur 2.

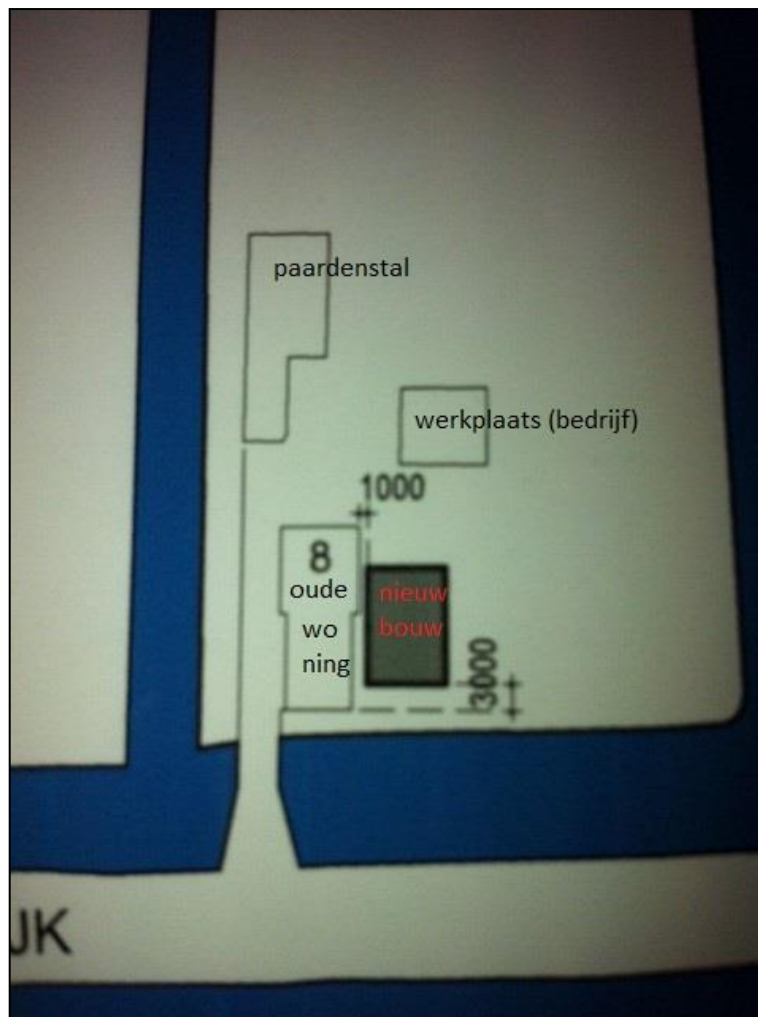
Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen weergegeven).

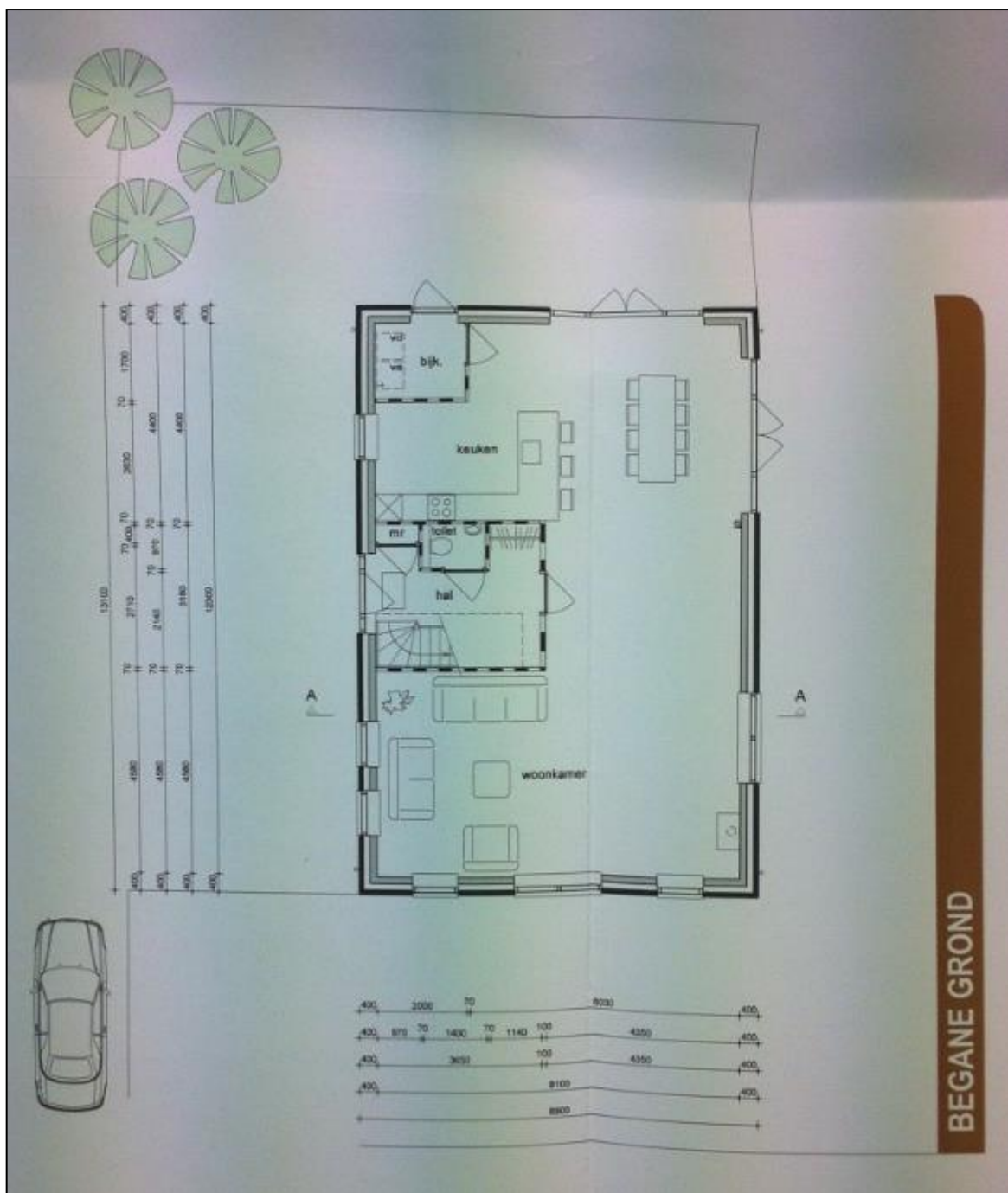
4. Consequenties toekomstig gebruik

Kader	Omgevingsvergunning
Planvorming	Nieuwbouw woning
Bodemverstorende werkzaamheden	Graaf- en heiwerkzaamheden

In het plangebied zal een nieuwe woning worden gebouwd van ongeveer 9 m breed en 13 m lang, ter vervanging van de huidige woning direct ten zuiden van het plangebied (figuren 2-3). De nieuwe woning komt verhoogd te liggen, ongeveer 65-70 cm boven het plaatselijke maaiveld. Omdat er een plaatfundering wordt aangebracht van 90 cm dikte, zal er ongeveer 20-25 cm grond worden uitgegraven. De plaatfundering zal op heipalen komen te rusten, die tot meerdere meters in de ondergrond zullen worden gedreven. Als gevolg van de geplande grondwerkzaamheden kunnen eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden worden verstoord..

Figuur 2: Ligging van de geplande woning ten opzichte van de huidige bebouwing op het erf.

Figuur 3: Plattegrond van de nieuwe woning.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Omgevingsvergunning
Beleidskader	Bestemmingsplan <i>Landelijk gebied West</i>
Onderzoeksgrens	Groter dan 50 m ² en dieper dan 30 cm –Mv

In 1992 heeft Nederland het *Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed* ondertekend; ook wel het *Verdrag van Malta* of *Valletta* genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de *Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz)* geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer en de Ontgrondingenwet. Vanuit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) bestond al een verplichting om bij de voorbereiding van bestemmingsplannen alle ter zake doende belangen mee te wegen. Vanuit de Monumentenwet zijn gemeenten namelijk verplicht bij het opstellen of wijzigen van bestemmingsplannen rekening te houden met archeologie.

Het plangebied heeft in het bestemmingsplan *Landelijk gebied West* van de gemeente Stichtse Vecht een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Op deze dubbelbestemming is een archeologische onderzoeksplicht van toepassing, voor bodemingrepen met een omvang vanaf 500 m² en dieper dan 30 cm –Mv (inclusief diepte heipalen). Omdat de voorgenomen ingreep in het plangebied de vrijstellingsgrenzen voor dit gebied overschrijdt, geldt op basis van het bestemmingsplan een archeologische onderzoeksplicht.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Hollands veen-kleigebied
Geomorfologie	1M46: ontgonnen veenvlakte (kaartcode 1M46)
Maaiveld	1,7 m –NAP
Bodem	kVc: waardveengronden op zegge, rietzegge- of mesotroof broekveen
Grondwater	GWT II

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een ontgonnen veenvlakte (kaartcode 1M46; bijlage 2). Een groot deel van het veen is gewonnen voor turf. Daar waar het veen niet is afgegraven c.q. gebaggerd, heeft het een dikte van naar verwachting ca. 5,5 m (zie figuur 4). Onder het veen wordt dekzand verwacht. Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2) ligt het plangebied lager dan de rest van het erf, wat kan wijzen op afgraving (bijlage 3).

Volgens de bodemkaart ligt het plangebied in een zone met waardveengronden op zegge-, rietzegge- of mesotroof broekveen (kaartcode kVc; bijlage 4). Waardveengronden zijn veengronden, die zijn bedekt met een kleidek dunner dan 40 cm. De klei is daarbij grijs, roestig en bevat weinig humus. Tussen de klei en het veen is sprake van een abrupte overgang (De Bakker, 1966).

De grondwatertrap in het plangebied is II. Dit betekent over het algemeen dat er sprake is van relatief natte gronden, waarbij de Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG) binnen 40 cm –Mv wordt aangetroffen en de Gemiddeld Laagste Grondwaterstand (GLG) tussen 50 en 80 cm –Mv. Vanuit archeologisch oogpunt betekenen dergelijke grondwaterstanden dat zowel organische als anorganische archeologische resten goed in de bodem geconserveerd kunnen zijn gebleven, voor zover deze beneden 80 cm –Mv liggen. Onverbrande organische resten die binnen 80 cm –Mv liggen zijn naar verwachting door oxidatie aangetast dan wel gedegradeerd.

Landschapsgenese

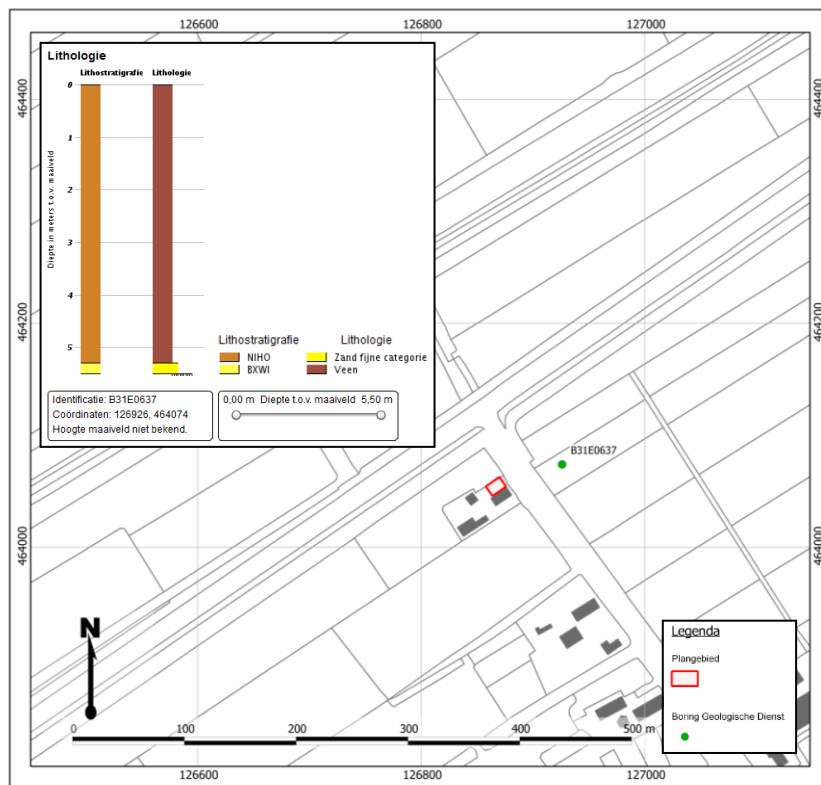
Het dekzand (Formatie van Boxtel; De Mulder e.a. 2003) onder het veen is tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, tussen 55.000 en 15.000 jaar geleden afgezet. Daarbij is het Jong Dekzand (Late Dryas) reliëfrijk afgezet, in de vorm van ruggen, kopjes en vlaktes. Vooral de dekzandruggen en dekzandkopjes waren vanaf het Laat-Paleolithicum B (18.000-8.800 voor Chr.) geliefde nederzettingslocaties.

Aan het begin van het huidige geologische tijdvak, het Holoceen (10.000 jaar geleden tot heden), trad een sterke verbetering in het klimaat op, waardoor de gemiddelde jaartemperaturen begonnen te stijgen. Dit leidde tot een grootschalige afsmelting van het landijs, waarbij de vrijgekomen hoeveelheid smeltwater zorgde voor een sterke zeespiegelstijging. Met de stijging van de zeespiegel steeg in Nederland ook het grondwater, dat als het ware landinwaarts werd 'opgestuwd'. Hierdoor verdrong het dekzandlandschap geleidelijk. Er ontstonden zoetwatermeren en moerassen, waarin op grote schaal veenvorming optrad (Basisveen Laagpakket; De Mulder e.a., 2003).

Gedurende het Atlanticum en het Vroeg Subboreaal (grofweg het Laat-Mesolithicum tot en met het Midden-Neolithicum, circa 6.450-2.850 voor Chr.), steeg de zee steeds verder en drong daarbij het achterland binnen. Ten noordwesten van de Vecht ontstond een soort lagune die in uiterlijk vergelijkbaar is met de huidige Waddenzee. Ter plaatse van het plangebied ging de veenvorming onverminderd door, maar doordat het gebied in de randzone van deze lagune lag, ontstonden onder invloed van het hoge tij krekens. Langs deze krekens konden kleine, relatief hoger gelegen oeverwallen tot ontwikkeling komen, die hoofdzakelijk bestonden uit zandige klei (Eilander e.a., 1970). Deze

oeverwallen vormden aantrekkelijke nederzettingslocaties. Zo zijn in het Hollands veen-kleigebied sporen van nederzettingen uit het Neolithicum op deze oeverafzettingen gevonden (Blijdenstijn, 2005).

Na het Subboreaal (grofweg vanaf het Midden-Neolithicum) zwakte de stijging van de zeespiegel af, waardoor zich voor de kust strandwallen vormden. Deze strandwallen beschermden het achterland tegen overstromingen vanuit zee, waardoor een relatief rustig en vochtig milieu kon ontstaan. De aanhoudende stijging van het grondwater zorgde daarbij opnieuw voor uitgebreide vorming van veen, dat geologisch gezien tot het Hollandveen Laagpakket wordt gerekend (De Mulder e.a., 2003). Het veengebied werd doorsneden door kleine riviertjes als de Spengense stroomrug (bij Kockengen) en de Grecht (bij Kanis) en ondervond tot aan de Middeleeuwen weinig landschappelijke verandering. Het veen was in principe ongeschikt voor bewoning, tenzij het natuurlijk of kunstmatig werd afgewaterd. Dit is te herkennen aan de mate van oxidatie van het veen. Bewoning op veen is aantoonbaar voor de periode vanaf de Late IJzertijd (250-12 voor Chr.).

Figuur 4: Ligging van de geologische boring nabij het plangebied, inclusief de boorbeschrijving (bron: DINO-loket).

7. Archeologische verwachting en bekende waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK-terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke beleidskaart	Hoog
Archeologische waarnemingen	Nee

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis2) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is ook niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK). Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Stichtse Vecht is het plangebied aangewezen als een gebied met een hoge archeologische verwachting (zie bijlage 1). Deze hoge verwachtingswaarde is gebaseerd op de ligging van het plangebied in een middeleeuwse ontginningsas, van waaruit het veengebied ten zuidwesten ervan is ontgonnen. Deze ontginningsassen werden vaak bewoond. In en rondom het plangebied zijn echter geen vindplaatsen bekend, die hierop wijzen. Er zijn namelijk in het onderzoeksgebied geen archeologische waarnemingen of vindplaatsen bekend en er heeft niet eerder relevant archeologisch onderzoek plaatsgevonden, waarbij dergelijke sporen van bewoning langs de Kortrijkse dijk zijn aangetoond (onderzoeksmelding 55.849 betreft enkel een bureauonderzoek, waar geen nieuwe primaire informatie uit voortkomt; bijlage 5). Dit wil echter niet zeggen dat er geen sprake kan zijn van archeologische waarden in het onderzoeksgebied. Archeologische waarden kunnen namelijk zijn afgedekt door jongere grondlagen of eenvoudigweg nog niet zijn ontdekt, doordat in het onderzoeksgebied tot nu toe weinig onderzoek heeft plaatsgevonden.

Wel hebben verder zuidelijk langs de Kortrijk eerder vooronderzoeken plaatsgevonden. Het eerste onderzoek betreft een onderzoek ter plaatse van Kortrijk 22, ten behoeve van de uitbreiding van een mestkelder (circa 740 m ten zuiden van het plangebied). De boringen daar toonden een modern ophoogpakket op geroerde komklei en intact veen aan, waardoor de kans op het aantreffen van archeologische waarden daar klein was (onderzoeksmelding 61.163; Nales & Pape, 2014). Op circa 1,4 km ten zuiden van het plangebied, ter plaatse van Kortrijk 30, is op basis van vooronderzoek sprake van een hoge archeologische verwachting, vanwege de ligging van dit terrein op het erf van een boerderij uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd. Aanvullend onderzoek heeft hier vooralsnog niet plaatsgevonden (onderzoeksmelding 50.521).

In de top van het dekzand, dat in het plangebied verwacht wordt tussen 5 m en 6 m –Mv, kunnen archeologische waarden uit de Steentijd aangetroffen worden. Naar archeologische waarden uit deze periode is in De Ronde Venen nog weinig onderzoek gedaan. Gezien de diepte van de geplande ontgravingen wordt deze verwachting echter verder buiten beschouwing gelaten.

8. Huidig gebruik, historische situatie en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Weiland, bos, insteek watergang
Huidig gebruik	Weiland
Bodemverstoringen	Waarschijnlijk deels vergraven

Cultuurhistorische achtergrond

De ontwikkeling van het plangebied is nauw verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het om Kortrijk liggende gebied. Tot aan het begin van de Middeleeuwen was het gebied nauwelijks bewoonbaar en lag ter plaatse van Kortrijk een omvangrijk veenmoeras. Alleen langs de oevers van enkele veenrivieren was bewoning mogelijk, maar aanwijzingen hiervoor zijn echter beperkt.

De ontginningen van De Ronde Venen begon aan de randen van het gebied, vanaf de oeverwallen van bestaande rivieren als de Angstel en de Vecht. Ten zuiden van de Aa bij Breukelen werd de Otterspoorbroekse dijk als eerste ontginningsbasis aangelegd, waarbij de Kortrijkse dijk (het huidige Kortrijk) opgeworpen is als achtergrens van de Otterspoorbroek ontginning. De kade heeft hetzelfde verloop als de rivier de Vecht, omdat bij het ontginnen gekozen is voor een vaste kaveldiepte (Blijdenstijn, 2005).

In rap tempo werd het veengebied ten westen van de Vecht ontgonnen en in gebruik genomen. Vanaf de Vecht werd vijfmaal een ontginningsas met een vaste dieptemaat van 1.250 m aangelegd. Om ontginners aan te kunnen trekken, kregen de te ontginnen blokken veen exotische namen zoals Demmerik (Denemarken), Portengen (Bretagne), Kockengen (Pays de Cockange, luilekkerland) en Kortrijk (Blijdenstijn, 2005). Polder Kortrijk is vermoedelijk pas rond de 12^e eeuw ontgonnen (De Boer e.a., 2010).

Door de ontwatering van het gebied ten behoeve van de ontginning trad er een voortdurende inklinking van de bodem op, waardoor vanwege de daling van het maaiveld het gebied sterk begon te vernatten. Waterbeheersing werd hierdoor vanaf de 14^e eeuw steeds belangrijker, evenals de aanleg van betere vaarwegen als gevolg van een toenemende handel met Amsterdam. Dit leidde in het gebied tot de aanleg van verschillende kanalen en vaarten, zoals de Bijleveld en de Heycop.

Door de sterke bloei van Amsterdam nam aan het eind van de 16^e eeuw de vraag naar turf sterk toe, hetgeen leidde tot het uitbaggeren en verbreden van de kavelsloten. Om de agrarische gronden toch te kunnen behouden werd vanuit Amsterdam huisvuil via schuiten aangevoerd om als ophoogmateriaal op de percelen te storten. Het ophoogpakket dat zich hierdoor vormde staat bekend als het 'toemaakdek'. Een dergelijk dek wordt ook verwacht in het plangebied.

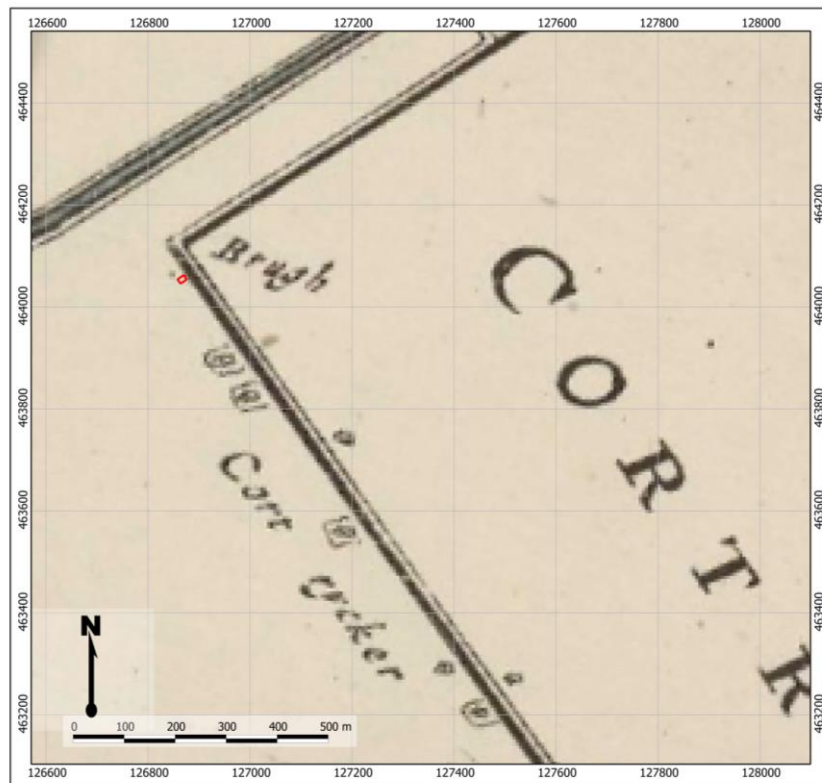
Historische situatie

De Cortrycker Dyck is op een historische kaart van M. Bolstra uit 1746 afgebeeld. Er zijn een paar bebouwde erven langs de dijk aanwezig, maar het plangebied is onbebouwd (figuur 5). Op het kadastrale minuutplan van 1811-1832 is het eveneens onbebouwd (figuur 6) en in gebruik als bos en weiland. In de jaren '20 van de vorige eeuw is de huidige verkaveling voor een groot deel te herkennen. Het plangebied is nog steeds onbebouwd; het huidige erf lijkt dan in een strook bos te liggen (figuur 7). Op een topografische kaart uit 1948 verschijnt bebouwing op het erf aan Kortrijk 8, maar niet in het plangebied (figuur 8). Ook op de kaarten van 1969 en 1988 blijft het plangebied onbebouwd (figuren 9-10). Echter, op de kaart van 1988 is wel duidelijk te zien dat er ter plaatse van het plangebied een insteek is gegraven die aansluit op de waterloop parallel aan het Kortrijk (figuur

10, detail). Dat zou betekenen dat de bodem in het plangebied inderdaad afgegraven is, zoals op basis van het AHN al werd vermoed (bijlage 3), alsook dat er water heeft gestaan in het plangebied.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

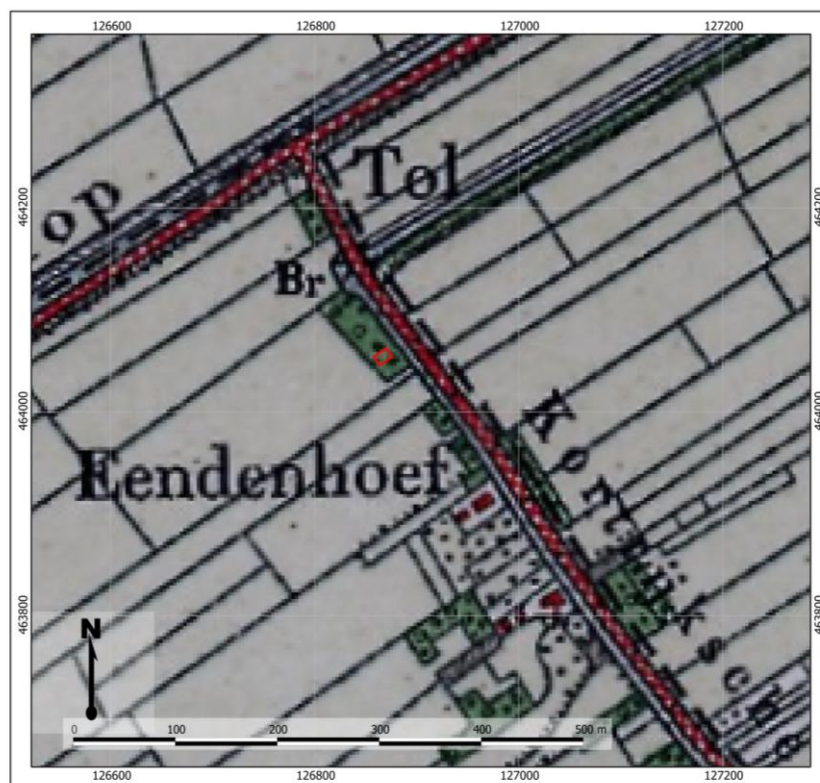
Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland. Op basis van historisch kaartmateriaal wordt verwacht dat de bodem in het plangebied in de tweede helft van de 20^e eeuw in elk geval ten dele verstoord is, ten gevolge van het graven van een insteek die aansloot op de watergang langs de dijk. Op de kaart van het Bodemloket (www.bodemloket.nl) en de bodeminformatiekaart van de provincie Utrecht (webkaart.provincie-utrecht.nl) staan geen milieukundige onderzoeken of saneringen geregistreerd die de bodem in het plangebied (verder) zouden kunnen hebben verstoord.

Figuur 5: Het plangebied (rode lijnen) op de kaart van Bolstra uit 1746.

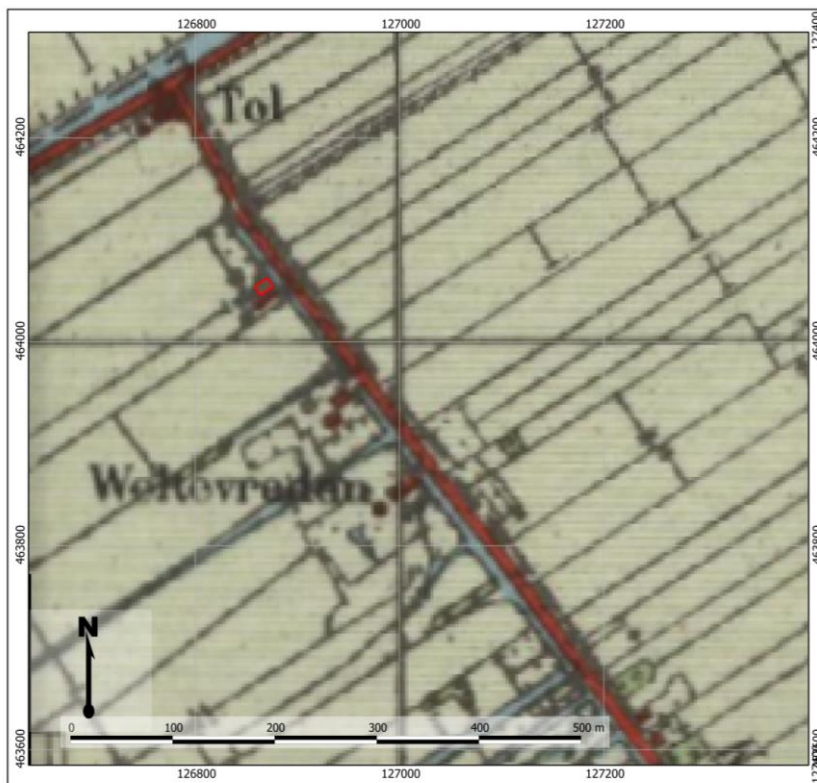

Figuur 6: Het plangebied (rode lijnen) op het kadastrale minuutplan van 1811-1832.

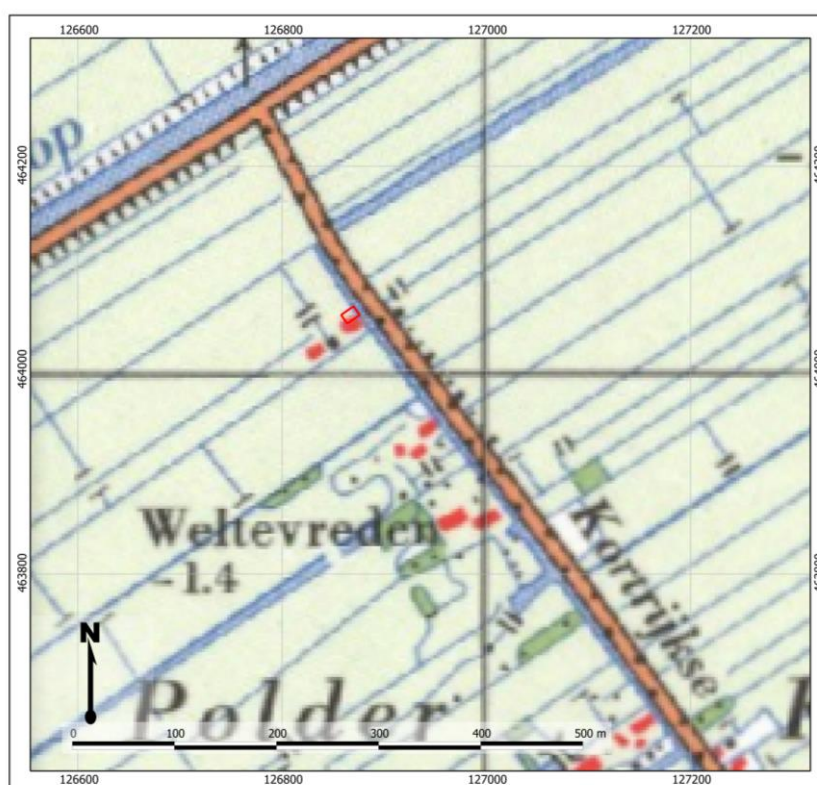

Figuur 7: Het plangebied (rode lijnen) op de Topografische Militaire Kaart (TMK) van 1920.

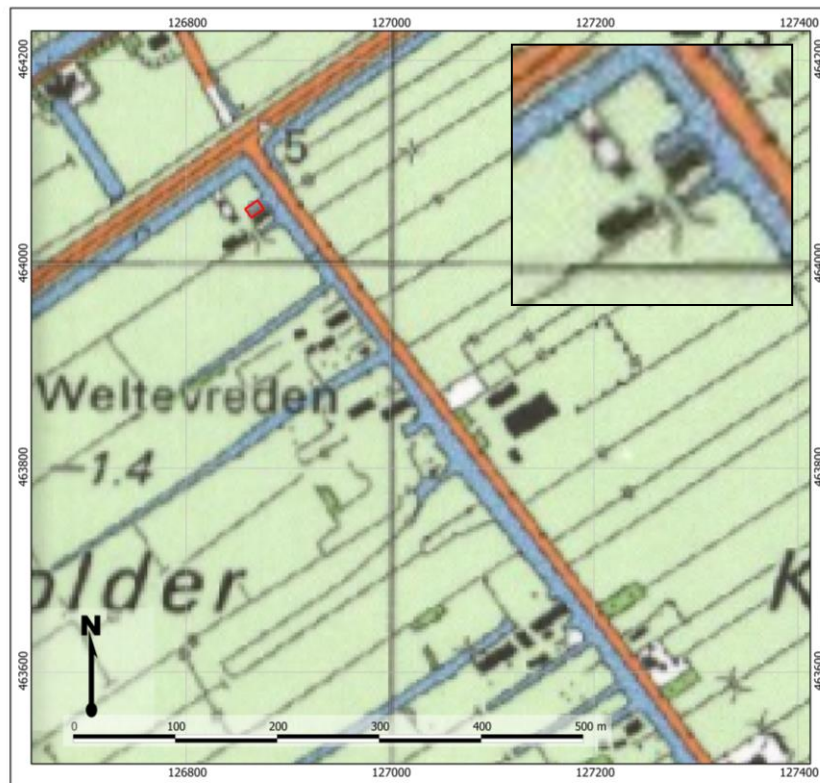

Figuur 8: Het plangebied (rode lijnen) op de topografische kaart van 1948.

Figuur 9: Het plangebied (rode lijnen) op de topografische kaart van 1969.

Figuur 10: Het plangebied (rode lijnen) op de topografische kaart van 1988. In de rechterbovenhoek een detailuitsnede van de insteek naar de watergang.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Middelhoog
Periode	Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd
Complextypen	Sporen van landgebruik
Stratigrafische positie	Op en in de top van het veen

Aanwezigheid en dichtheid

Het plangebied ligt in het historische bebouwingslint van Kortrijk. Het ontstaan van dit lint is reeds terug te voeren in de 12^e eeuw, toen de polder Kortrijk is ontgonnen. Pas vanaf toen werd het gebied bewoonbaar, aangezien het plangebied in de perioden daarvòòr een veenmoeras was. Het plangebied lijkt in de tweede helft van de 20^e eeuw wel deels te zijn vergraven. Op basis van historisch kaartmateriaal is er langs de Kortrijkse dijk in elk geval vanaf de 18^e eeuw bebouwing aanwezig, maar ter plaatse van het plangebied ontbreekt dit tot op heden. Voor nederzettingen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd geldt daarom een lage archeologische verwachting. Voor deze periode geldt dan ook enkel een middelhoge archeologische verwachting op het aantreffen van sporen van landgebruik. Er bestaat nog een verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de Steentijd, maar gezien de verwachte diepte van het dekzand in het plangebied (tussen de 5 m en 6 m – Mv) en de geringe diepte van de voorgenomen ontgravingen (circa 20-25 cm –Mv) wordt deze verwachting verder buiten beschouwing gelaten.

Stratigrafische positie

Het archeologisch relevante niveau wordt gevormd door een pakket opgebracht materiaal (veenboden en toemaak), dat zich op/in de top van het veen zal bevinden. In dit pakket kunnen archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden aangetroffen. De verwachting is dat het ophoogpakket deels verdwenen is door het graven van een insteek naar de watergang in het verleden.

Complextypen

Voor wat betreft de periode Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden sporen van landgebruik verwacht. Deze kenmerken zich door de aanwezigheid van een opgebracht pakket toemaak of de aanwezigheid van oude slootvullingen (gedempte greppels). Over de aanwezigheid van dit complextype kunnen slechts uitspraken worden gedaan op basis van de opbouw en mate van intactheid van de ondergrond in het plangebied.

Prospectiekenmerken en -beperkingen

De archeologische waarden in het gebied kenmerken zich naar verwachting door een opgebracht pakket toemaak of oude slootvullingen. Om binnen het plangebied systematisch naar de aanwezigheid van vindplaatsen te kunnen zoeken, dienen eerst de mate van intactheid van de bodem en de landschappelijke opbouw van het plangebied te worden vastgelegd. Dit kan door middel van het uitvoeren van verkennende boringen. Als op grond van de verkennende boringen delen van het plangebied intact en archeologisch interessant blijken te zijn, zal aanvullend karterend booronderzoek worden uitgevoerd om de aanwezigheid van vondstconcentraties of cultuurlagen vast te stellen. Enige beperking van deze vorm van onderzoek is dat sporen van kortstondige bewoning en begraving zich door (kleinschalige) grondsporen in plaats van de aanwezigheid van vondstmateriaal kenmerken. Derhalve kan over de aanwezigheid van laatstgenoemde complexen enkel een verwachting worden uitgesproken op basis van de opbouw en de mate van intactheid van de bodem.

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting in het plangebied, zoals deze is opgesteld in Hoofdstuk 9. Hiertoe is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. De boringen zijn daarbij gebruikt om zowel de bodemopbouw als de mate van intactheid van de bodem te bepalen. In totaal zijn in het plangebied 5 boringen gezet (boring 1 tot en met 3; zie bijlagen 6 tot en met 9). De boringen zijn handmatig gezet tot een diepte van maximaal 400 –Mv met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een 3 cm steekguts.

De boringen zijn beschreven volgens de NEN5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Deze beschrijvingen zijn terug te vinden in bijlage 9. De monsters zijn verbrokkeld en handmatig doorzocht op de aanwezigheid van indicatoren (zoals bot, aardewerk, baksteen, bewerkt vuursteen en houtskool).

De boringen zijn zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over het terrein. De boorpunten zijn ingemeten met behulp van een meetlint, de hoogteligging ten opzichte van NAP van de boorpunten is afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, www.ahn.nl).

Veldwaarnemingen

Het terrein betreft een braakliggend stuk grasland direct grenzend aan de huidige woning op het erf. Een impressie van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek is weergegeven in figuur 11.

Figuur 11: Impressie van het plangebied.

Lithologie

De bodem in het plangebied bestaat tot minimaal 1,70 m –Mv uit een geroerd pakket zwak siltige tot sterk zandige klei, met daarin stukken modern touw, moderne baksteen, klei- en veenbrokken. In boringen 2,4 en 5 is onder dit pakket sprake van sterk kleiig veen met daarin veel houtresten en wortels. Mineraalarm veen werd vanaf 2,2 m tot 3 m –Mv aangetroffen in boringen 2 en 3. In het geval van boring 3 bevindt zich tussen het kleipakket en het mineraalarm veen nog een gevlekt pakket zwak siltig zand, met daarin fragmenten moderne baksteen. Hier is de bodem tot een diepte van 3 m –Mv geroerd.

Enkele foto's van de boringen zijn terug te vinden in bijlage 7.

Archeologische indicatoren

In de boringen zijn geen archeologische lagen of andersoortige indicatoren waargenomen.

Interpretatie

Op basis van het veldonderzoek is vastgesteld dat in het plangebied tot minimaal 1,7 m –Mv een geroerd kleipakket aanwezig is, dat kan worden geïnterpreteerd als een moderne slootvulling. Het betreft hier de insteek naar de watergang uit de tweede helft van de 20^e eeuw, die op topografisch kaartmateriaal te zien is. Onder deze vulling is veen aanwezig met veel wortels en riet, wat wijst op drassige omstandigheden die niet geschikt waren voor bewoning. Er zijn geen archeologische lagen, bewerkte veentrajecten of andere archeologische indicatoren waargenomen. Gezien deze resultaten kan de archeologische verwachting in het plangebied worden bijgesteld naar nihil.

11. Beantwoording onderzoeksvragen

- 1. Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?**
Het plangebied ligt in een ontgonnen veengebied, langs een ontginningskade die vermoedelijk in de 12^e eeuw is aangelegd.
- 2. Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?**
Op basis van het veldonderzoek zijn geen archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden. Op basis van het bureauonderzoek zouden ophogingslagen of cultuurlagen te verwachten zijn in de top van het veen. Deze zijn niet aangetroffen. In plaats daarvan is onder een minimaal 170 cm dikke slootvulling natuurlijk veen aanwezig.
- 3. In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?**
Op basis van het veldonderzoek zijn geen archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden.
- 4. Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?**
Er zijn geen archeologische lagen, bewerkte veentrajecten of andere archeologische indicatoren waargenomen. Gezien deze resultaten kan de archeologische verwachting in het plangebied worden bijgesteld naar laag.

12. Conclusie en Advies

Op basis van het vooronderzoek zijn de volgende conclusies te trekken:

- 1) Het plangebied heeft een middelhoge verwachting op sporen van landgebruik uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied langs een laatmiddeleeuwse ontginningskade, namelijk de Kortrijkse dijk.
- 2) De oudste bebouwing langs de Kortrijkse dijk dateert uit de 18^e eeuw. Het plangebied zelf is echter altijd onbebouwd geweest.. Voor nederzettingsresten uit de Late Middeleeuwen (1000-1500 na Chr.) en Nieuwe Tijd (1500 na Chr.–heden) geldt daarom een lage archeologische verwachting.
- 3) In het plangebied ligt tot minimaal 1,7 m –Mv een geroerd kleipakket, dat kan worden geïnterpreteerd als een moderne slootvulling. Het betreft hier de insteek naar de watergang uit de tweede helft van de 20^e eeuw. Onder deze slootvulling ligt rietveen, wat wijst op drassige omstandigheden die niet geschikt waren voor bewoning.
- 4) Er zijn geen archeologische lagen, bewerkte c.q. geoxideerde veentrajecten of andere archeologische indicatoren waargenomen. Gezien deze resultaten kan de archeologische verwachting in het plangebied worden bijgesteld naar nihil.

Concluderend geldt een lage verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Voor de overige perioden bestond op basis van het bureauonderzoek al een lage archeologische verwachting.

Advies

Op basis van de conclusies van het archeologisch vooronderzoek, adviseren wij geen archeologische vervolgmaatregelen.

Kanttekening

Onderhavig onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke methoden en inzichten en is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten echter niet gegarandeerd worden. Wanneer bij graafwerkzaamheden toch onverhoopt waardevolle resten worden aangetroffen, dient u deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij te melden. Om praktische redenen wordt geadviseerd deze melding bij de gemeente Stichtse Vecht te doen.

13. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem II (Archis2), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, 3^e generatie, IKAW, Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB), Amersfoort, 2008.
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.watwaswaar.nl
- www.bodemloket.nl
- www.dinoloket.nl
- www.bodemdata.nl
- Archeologische beleidskaart gemeente Stichtse Vecht (deelkaart Breukelen, behorende bij De Boer e.a., 2010)

Literatuur:

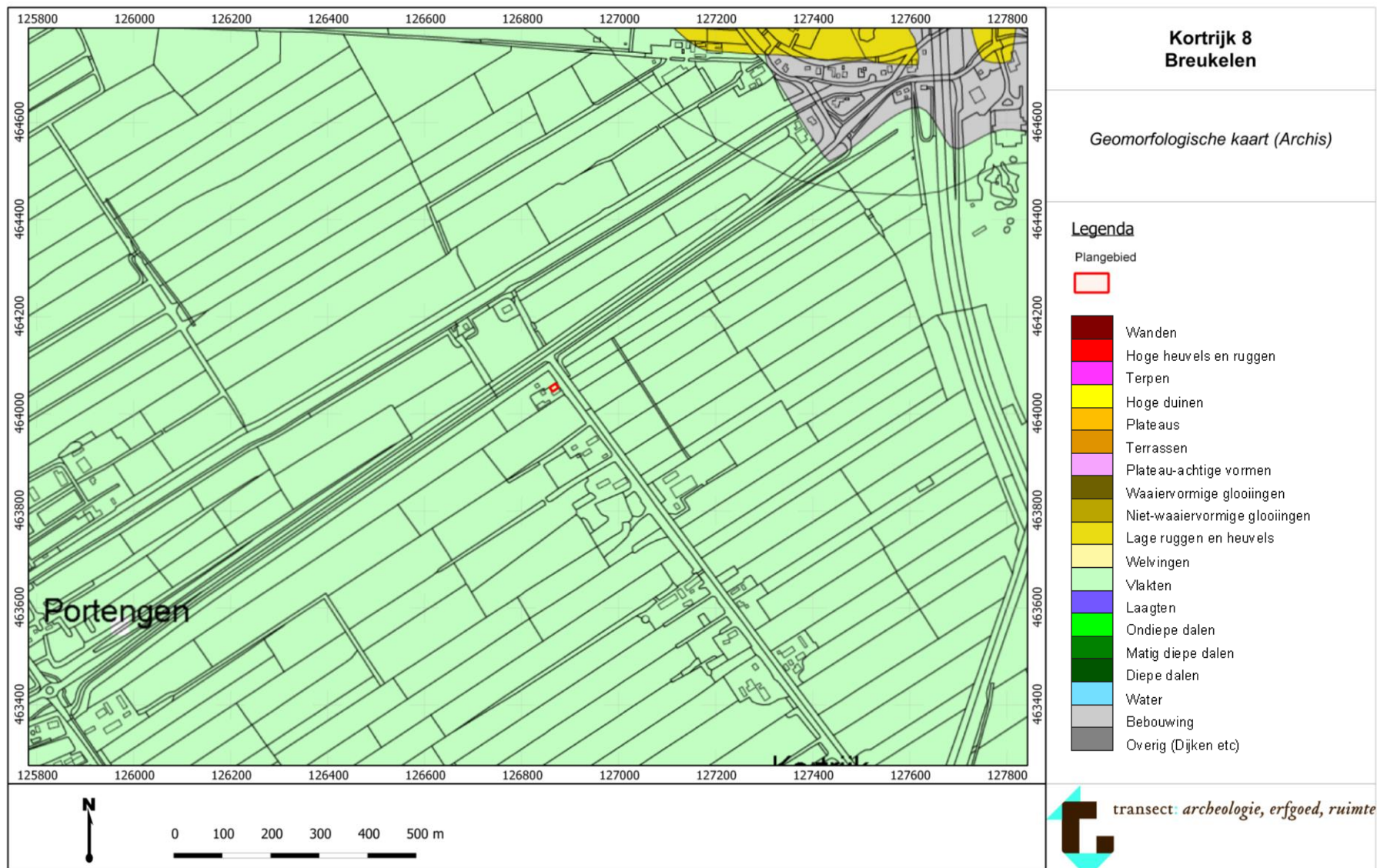
- Bakker, H. de, 1966. *De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boer en Spade.
- Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2000. *Landschappelijk Nederland*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Derde, geheel herziene druk.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Blijdenstijn, R., 2005. *Tastbare Tijd. Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. Amsterdam.
- Boer, A. de, A. Botman, N. de Jonge, J. Dijkstra & S. van der Aa, 2010. *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeenten Maarssen, Loenen, Abcoude en Breukelen. Rapportage behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart*. ADC Heritage-rapport H032. Amersfoort.
- Eilander, D. A., J.L. Kloosterhuis en J.C. Pape, 1970, *Toelichting op de Bodemkaart van Nederland, Stichting voor Bodemkartering*, blad 31 Oost.
- Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Houten.
- Nales, T. & H.G. Pape, 2014. *Breukelen, Kortrijk 22. Gemeente Stichtse Vecht (Utrecht). Archeologisch bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (IVO; verkennende fase)*. Transect-rapport 418. Utrecht.

Bijlage 1: Archeologische beleidskaart gemeente Stichtse Vecht

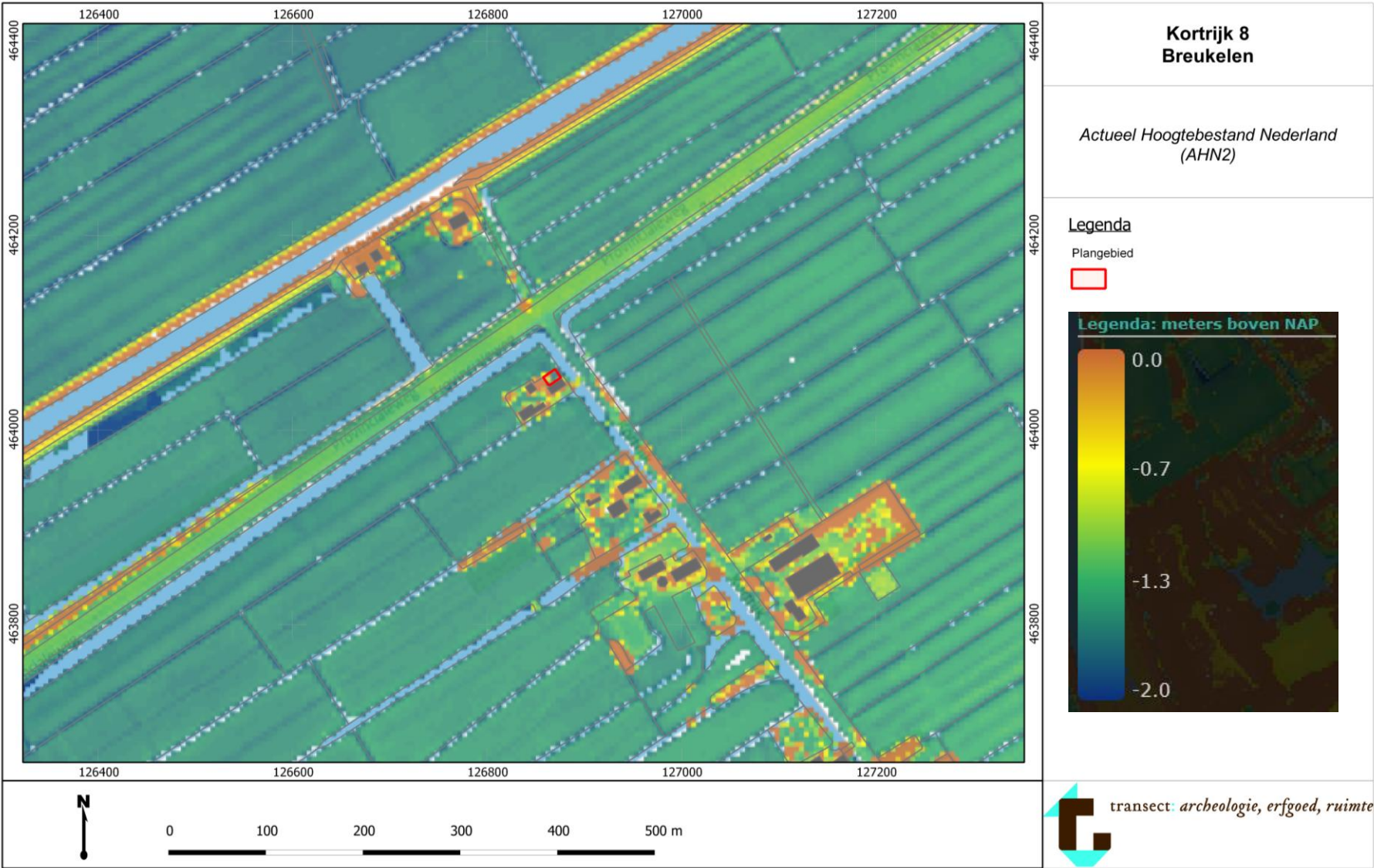

Bijlage 2: Geomorfolologische kaart

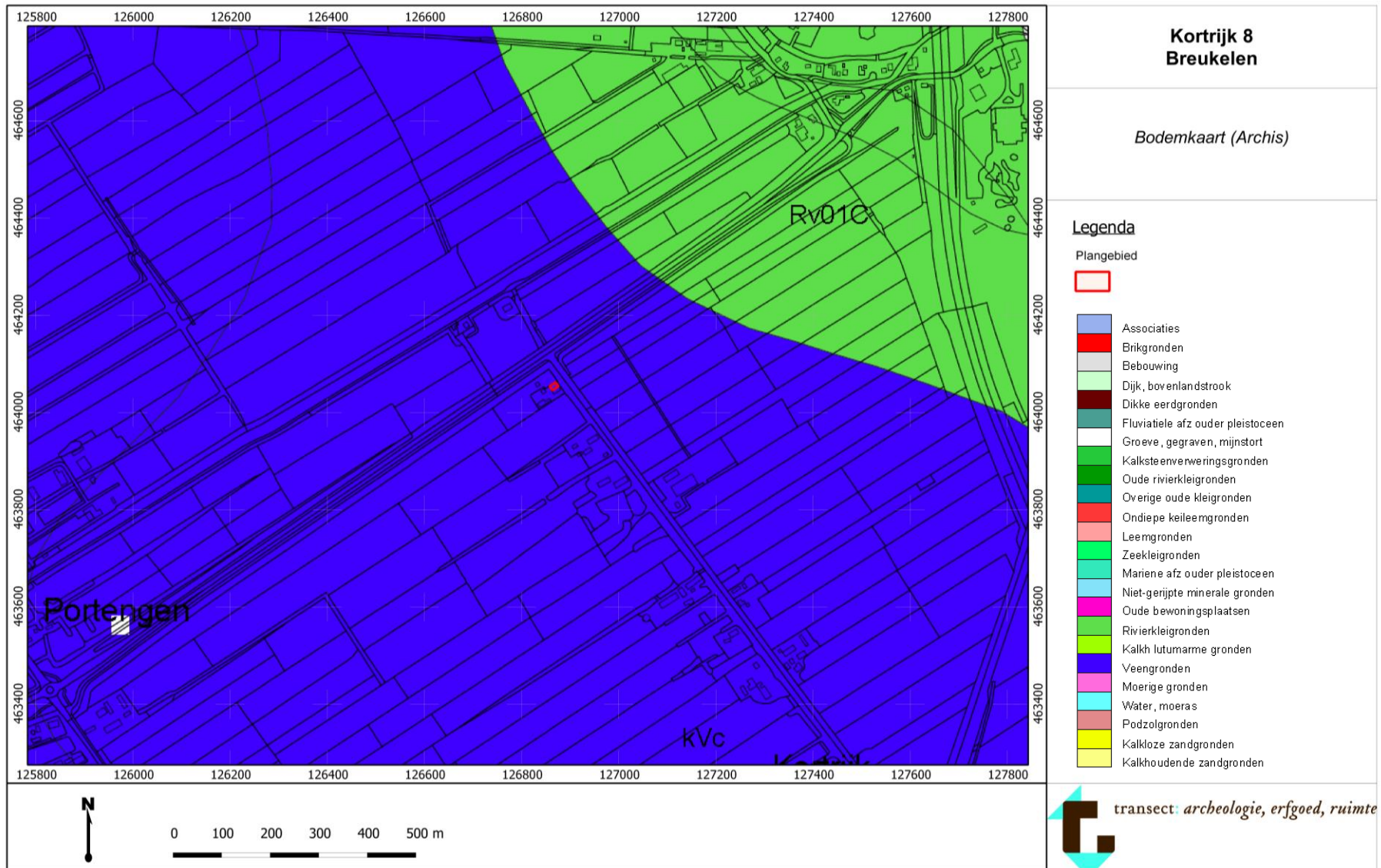

Bijlage 3: Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2)

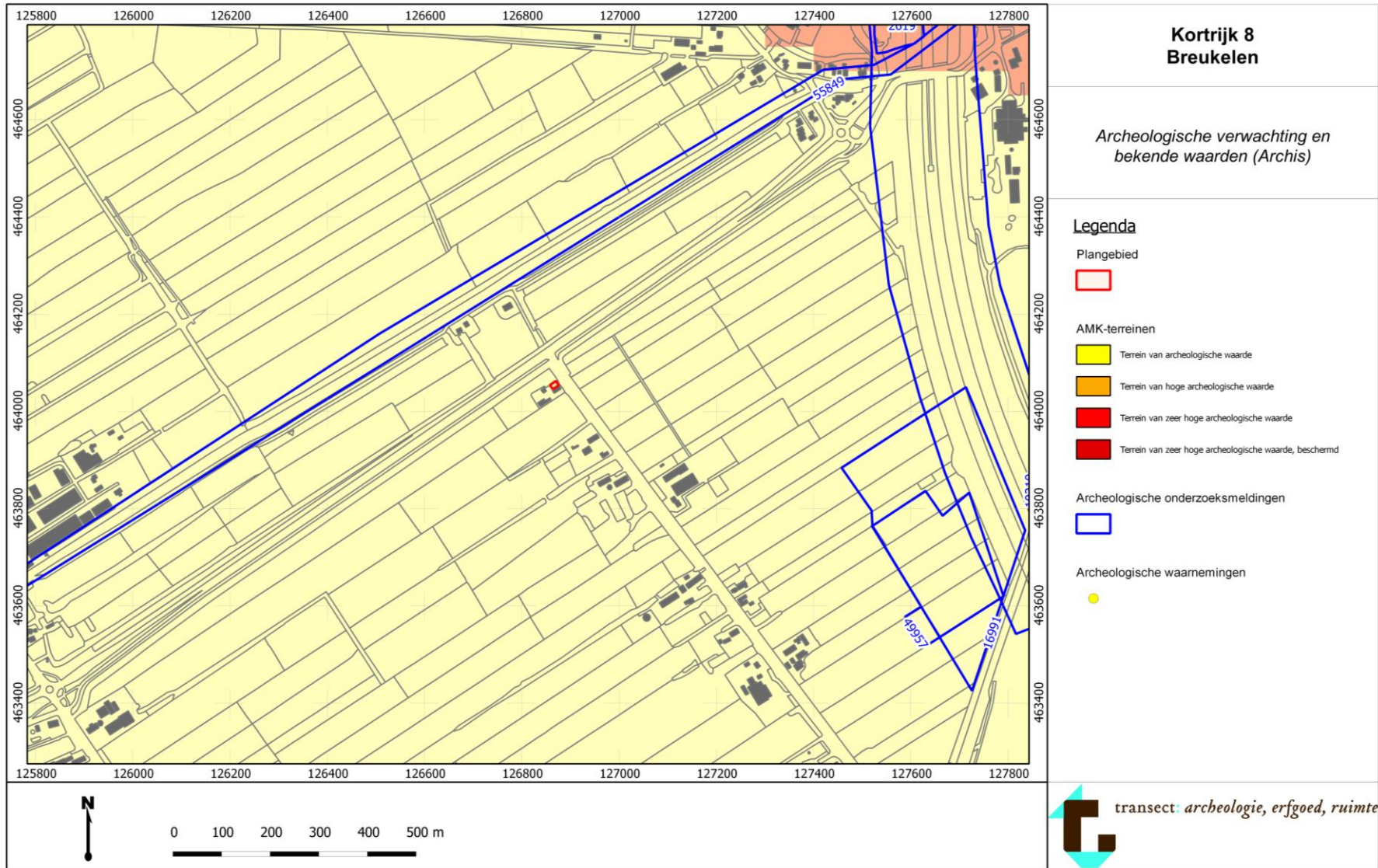

Bijlage 4: Bodemkaart

Bijlage 5: Archeologische verwachting en bekende waarden

Bijlage 6: Boorpuntenkaart

Bijlage 7: Foto's van de boringen

De boorkernen op onderstaande foto's zijn van links naar rechts uitgelegd, waarbij de onderkanten van de boringen naar boven wijzen. De boorkernen uit de steekguts zijn van boven naar beneden met de bovenzijde aan de rechterkant uitgelegd.

Opname boring 1

Opname boring 2

Opname boring 5

Bijlage 8: NEN 5104

Textuurindeling (NEN 5104)

Hoofdnaam	Toevoeging [Org, Gr]	Gradiënt toevoeging	Laaggrens
LG = grind	g = grindig	1 = zwak	dif = diffuus
Z = zand	z = zandig	2 = matig	gel = geleidelijk
L = leem	s = siltig	3 = sterk	sch = scherp
K = klei	k = kleiig	4 = uiterst	
V = veen	h = humeus		
	m = mineraalarm		

Karakteristieken en plantenresten

VAM (amorfititeit)	Plantenresten (plr)	Consist(entie)	M50 (mediaan)	Alleen voor zand
1 = Zwak amorf	ri = riet	ST = stevig	75-105	uiterst fijn
2 = Matig amorf	ho = hout	MST = matig stevig	105-150	zeer fijn
3 = Sterk amorf	ze = zegge	MSL = matig slap	150-210	matig fijn
	wo – wortels	SL = slap	210-300	matig grof
	plr = ongedef.	ZSL = zeer slap	300-420	grof
			420-600	zeer grof

Nieuwvormingen en grondwater

Ca (kalkgehalte, CaCO ₃)	Fe (roestvlekken)	Oxidatie/reductie [o/r]	GW (grondwater)
1 = afwezig	1 = afwezig	o = oxidatie	GW = grondwater
2 = matig kalkhoudend	2 = ijzerhoudend	or = oxidatie/reductie	GHG = gem. hoogste grondwaterstand
3 = kalkhoudend	3 = sterk ijzerhoudend	r = reductie	GLG = gem. laagste grondwaterstand

Classificatie en interpretatie

Bodemhorizont (Hor.; volgens De Bakker & Schelling, 1989)	Monstername (M)	Lithogenese (lith.)
BHA	X (boring) – XXX {diepte in cm}	BV = bouwvoor
BHB		OPH = ophoging
BHBC		X = verstoord
BHC		HV = veen
...		

Bijzonderheden

Archeologische indicatoren en afkortingen in de kolom 'bijzonderheden'

Omg. = omgewerkt	gr = grindje	L = leem (verbrand)
Opg. = opgebracht	st = steentjes	BT = bot
	fe-c = ijzerconcreties	AW = aardewerk
gg = goed gesorteerd	mn-c = mangaanconcreties	VST = vuursteen
mg = matig gesorteerd	mn = Mangaan	BS = baksteen/puin
sg = slecht gesorteerd	spi = spikkel (+ kleur)	FOSF = fosfaat
	vl = vlekken (+ kleur)	HK = houtskool
	sch = schelpen	
	bijm = bijmenging (+ text.)	

Bijlage 9: Boorbeschrijvingen
